PARLAMENTO EUROPEO EVROPSKÝ PARLAMENT EUROPA-PARLAMENTET
EUROPÄISCHES PARLAMENT EUROOPA PARLAMENT ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ EUROPEAN PARLIAMENT
PARLEMENT EUROPÉEN PARLAMENTO EUROPEO EIROPAS PARLAMENTS
EUROPOS PARLAMENTAS EURÓPAI PARLAMENT IL-PARLAMENT EWROPEW EUROPEES PARLEMENT
PARLAMENT EUROPEJSKI PARLAMENTO EUROPEU EURÓPSKY PARLAMENT
EVROPSKI PARLAMENT EUROOPAN PARLAMENTTI EUROPAPARLAMENTET

Štrasburg 23. októbra 2007

LISABONSKÁ ZMLUVA

19. októbra 2007 dospeli hlavy štátov a vlád v Lisabone k dohode o novej reformnej zmluve, ktorou uzavreli medzivládnu konferenciu.

Nová zmluva posilní schopnosť Únie konať, pretože zvyšuje účinnosť a efektívnosť inštitúcií a rozhodovacích mechanizmov, najmä so zreteľom na nové globálne výzvy a otázky dôležité pre občanov, napríklad klimatické zmeny, energetická bezpečnosť, medzinárodný terorizmus, organizovaný medzinárodný zločin, prisťahovalectvo a ďalšie rozširovanie Únie.

Opätovným potvrdením cieľov a hodnôt Únie Lisabonská zmluva tiež zdokonaľuje demokratickú zodpovednosť Únie a právny štát.

Nová reformná zmluva mení a dopĺňa Zmluvu o Európskej únii (Zmluva o EÚ) a Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva, ktorá sa premenuje na Zmluvu o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ). Obe zmluvy majú rovnakú právnu silu.

Hoci nová zmluva už nemá ústavnú povahu, chráni najdôležitejšie úspechy ústavnej zmluvy, ktoré sa týkajú demokratickej zákonnosti, účinnosti a posilnenia práv občanov (s niektorými podstatnými výnimkami pre Spojené kráľovstvo a iné členské štáty):

1. Jeden z prvých článkov Zmluvy o EÚ jasne vymedzuje hodnoty, na ktorých sa Únia zakladá. Ďalší článok ustanovuje ciele Únie.

2. Charta základných práv sa stáva právne záväznou a má rovnakú právnu hodnotu ako zmluvy, hoci sa jej text nezačlení do zmlúv. Chartu slávnostne vyhlásia predsedovia Parlamentu, Rady a Komisie na plenárnej schôdzi Parlamentu 12. decembra 2007, keďže na tom trvali zástupcovia EP na medzivládnej konferencii, a následne bude uverejnená v úradnom vestníku. Vyhlásenie charty vyjadrí jej osobitnú povahu a viac ju zviditeľní. Článok zmluvy, v ktorom sa stanovuje právna záväznosť charty, bude odkazovať na uvedené vyhlásenie. Protokolom sa zavádzajú osobitné opatrenia pre Spojené kráľovstvo a Poľsko stanovujúce výnimky, ktoré sa týkajú jurisdikcie Európskeho súdneho dvora a vnútroštátnych súdov na ochranu práv uznaných chartou.

3. Návrh zmluvy ustanovuje nový právny základ pristúpenia Únie k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv. Rada jednomyseľne rozhodne so súhlasom Európskeho parlamentu a po schválení členskými štátmi.

4. Hoci ustanovenia týkajúce sa občianstva budú súčasťou ZFEÚ, koncepcia európskeho občianstva opäť získala miesto, ktoré jej patrí, a vďaka nástojeniu zástupcov EP sa odteraz uvádza v článku 8 Zmluvy o EÚ: „*Každá osoba, ktorá má štátnu príslušnosť niektorého členského štátu, je občanom Únie*. *Občianstvo Únie dopĺňa štátne občianstvo, ale nenahrádza ho.*"

5. Posilňuje sa participatívna demokracia, najmä prostredníctvom práva občianskej iniciatívy, ktorá umožňuje, aby aspoň milión občanov z významného počtu členských štátov požiadalo Komisiu o prijatie iniciatívy v určitej oblasti.

6. Spolurozhodovací postup sa podstatne rozširuje (ako sa predpokladalo v ústavnej zmluve) a stáva sa riadnym legislatívnym postupom. Európsky parlament sa v dôsledku toho stáva rovnocenným spoluzákonodarcom v prípade 95 % európskych právnych predpisov. Účasť Parlamentu zvyšuje demokratickú legitimitu európskych právnych predpisov.

7. Nový rozpočtový postup zabezpečuje úplnú rovnosť medzi Parlamentom a Radou pri schvaľovaní rozpočtu (ruší sa rozdiel medzi povinnými a nepovinnými výdavkami) a viacročného finančného rámca, ktorý sa stáva právne záväzným.

8. Kvalifikovaná väčšina pri hlasovaní sa stáva všeobecným pravidlom v Rade. Aj naďalej je definované ako dvojitá väčšina, tzn. 55 % štátov, ktoré predstavujú 65 % ich obyvateľstva, rovnako ako v ústavnej zmluve (na vytvorenie blokujúcej menšiny je potrebný minimálny počet 4 členských štátov), hoci toto ustanovenie nadobudne účinnosť až v roku 2014. Bude sa naň tiež vzťahovať trojročné prechodné obdobie trvajúce do roku 2017, počas ktorého bude možné blokovať rozhodnutie v súlade s hlasovacími pravidlami stanovenými v zmluve z Nice. Nový mechanizmus vychádzajúci z Ioaninského kompromisu okrem toho ustanovuje, že pred prijatím legislatívneho návrhu môže menšina členských štátov požiadať o jeho opätovné posúdenie. V súlade s vyhlásením pripojeným k novej zmluve získa tento mechanizmus na základe rozhodnutia Rady právnu silu. V Protokole dohodnutom v záverečných hodinách rokovania medzivládnej konferencie sa uvádza, že Rada môže zrušiť alebo zmeniť a doplniť toto rozhodnutie iba po predchádzajúcom rokovaní Európskej rady, ktorá rozhodne na základe konsenzu.

9. V porovnaní so súčasnou situáciou sa okrem toho zjednoduší začatie rozšírenej spolupráce. Parlament musí vyjadriť svoj súhlas.

10. Nový stály predseda Európskej rady (volený na dva a pol roka hlavami štátov a vlád) bude predsedať Európskej rade a riadiť jej činnosť. Bude zabezpečovať prípravu a kontinuitu činnosti Európskej rady, bude sa usilovať podporovať súdržnosť a konsenzus v rámci Európskej rady a po každej jej schôdzi bude predkladať správu Európskemu parlamentu.

11. Medzivládna konferencia sa na základe návrhu Parlamentu dohodla o novom zložení Parlamentu, ktoré sa rozšíri o jedno kreslo. Toto kreslo sa udelí Taliansku. Parlament bude teda tvoriť 750 poslancov a predseda Parlamentu.

12. Predsedu Komisie volí Európsky parlament väčšinou všetkých poslancov. Kandidáta navrhne Parlamentu po príslušných konzultáciách Európska rada, ktorá bude menovať

kandidáta na základe kvalifikovanej väčšiny, pričom vezme do úvahy výsledky volieb v Európskom parlamente. Parlament bude hlasovať aj o uvedení celej Komisie do úradu vrátane vysokého splnomocnenca pre zahraničné veci, ktorý bude zároveň podpredsedom Komisie.

13. Aby sa zabezpečila účinná činnosť Komisie, zníži sa počet jej členov: od roku 2014 bude počet členov Komisie zodpovedať dvom tretinám počtu členských štátov. V záujme rovnosti medzi členskými štátmi sa zavádza rotačný systém, ktorý zaručí, že každý členský štát bude zastúpený v dvoch z troch kolégií. Od nadobudnutia účinnosti reformnej zmluvy do roku 2014 bude v Komisii za každý členský štát jeden člen (vrátane podpredsedu/vysokého splnomocnenca).

14. Vytvorením dvojitej funkcie vysokého splnomocnenca pre zahraničné veci, ktorý bude predsedať Rade pre zahraničné veci a bude podpredsedom Komisie, sa zabezpečí súdržnosť celej vonkajšej činnosti Únie. Vymenuje ho Európska rada po dohode s predsedom Komisie. Ako na podpredsedu Komisie sa naňho bude vzťahovať hlasovanie Parlamentu o uvedení celej Komisie do úradu. Na základe iniciatívy zástupcov EP zaručuje vyhlásenie dohodnuté pred skončením rokovania medzivládnej konferencie právo Parlamentu zúčastniť sa na menovaní predbežného prvého vysokého splnomocnenca.

15. V plnej miere sa vzal do úvahy pokrok dosiahnutý v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky vrátane skromného pokroku, pokiaľ ide o prehĺbenie účinnosti rozhodovacieho procesu a vytvorenie Európskeho útvaru pre vonkajšiu činnosť, ktorý bude vysokému splnomocnencovi poskytovať pomoc pri zabezpečovaní nadväznosti celej vonkajšej činnosti Únie.

16. V oblasti obrany môžu členské štáty, ktoré majú dostatočné kapacity a majú v úmysle tak urobiť, rozvinúť štruktúrovanú spoluprácu, ktorá môže viesť k spoločnému systému obrany. Zavádza sa doložka o solidarite: ak je členský štát obeťou ozbrojenej agresie na svojom území, ostatné členské štáty mu poskytnú pomoc a podporu všetkými prostriedkami, ktorými disponujú.

17. Priestor slobody, bezpečnosti a práva sa dostáva do pôsobnosti Spoločenstva a oblasť, na ktorú sa vzťahuje spolurozhodovací postup a hlasovanie na základe kvalifikovanej väčšiny sa rozširuje, hoci v určitých prípadoch sú aj naďalej možné iniciatívy zo strany členských štátov. Začlenenie do oblasti pôsobnosti Spoločenstva sa spája s niektorými „núdzovými prostriedkami“ umožňujúcimi členským štátom predkladať veci Európskej rade, keď ide o otázky, ktoré sú pre ne v tejto oblasti veľmi dôležité. V týchto prípadoch sa rozšírená spolupráca uľahčuje. Výnimky pre Spojené kráľovstvo a Írsko sú ustanovené v osobitných protokoloch (mechanizmus o možnosti účasti/neúčasti – opt-in/opt-out mechanism).

18. Jurisdikcia Súdneho dvora sa rozširuje na všetky činnosti Únie okrem spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (ale vrátane kontroly opatrení obmedzujúcich práva jednotlivca).

19. Únia získa výlučnú právnu subjektivitu a zanikne pilierové usporiadanie, takže spoločné politiky v oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti budú spadať

do metódy Spoločenstva. Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika je však predmetom Zmluvy o EÚ (zatiaľ čo iné oblasti vonkajšej činnosti EÚ rieši ZFEÚ) a aj naďalej ju budú upravovať osobitné rozhodovacie postupy.

20. Zavádza sa jasné a presné rozdelenie právomocí spolu s ustanovením o pružnosti, ktoré je podobné súčasnému ustanoveniu, ktoré si však bude odteraz vyžadovať súhlas Parlamentu.

21. Okrem tak zvaného postupu žltej karty (ak legislatívny návrh odmietne jedna tretina národných parlamentov, Komisia ho bude musieť opätovne preskúmať) sa zavádza nový mechanizmus, ktorý umožní národným parlamentom dohliadať na uplatňovanie zásady subsidiarity: ak národné parlamenty prijmú jednoduchou väčšinou stanovisko, podľa ktorého legislatívny návrh nie je v súlade so zásadou subsidiarity, a Rada alebo Parlament súhlasí s týmto stanoviskom národných parlamentov, návrh sa zamieta.

22. Zavádzajú sa nové právne základy pre (posilnenú) oblasť energie, oblasť patentov, cestovného ruchu, športu, vesmíru a administratívnej spolupráce. Politika životného prostredia je doplnená o odkaz na zmenu klímy.

23. Nové horizontálne sociálne ustanovenie zabezpečuje, že Únia zohľadní pri definovaní a uskutočňovaní svojich politík také požiadavky, ako sú podpora vysokej úrovne zamestnanosti, primeraná sociálna ochrana, boj proti sociálnemu vylúčeniu a vysoká úroveň vzdelávania, odborného vzdelávania a ochrany ľudského zdravia.

24. V osobitnom právnom základe sú uznané špecifiká služieb všeobecného hospodárskeho záujmu. Okrem toho budú záujmy Únie v tejto oblasti doplnené protokolom.

25. Zachová sa hierarchia noriem ich rozdelením na legislatívne akty, poverovacie akty a vykonávacie akty, pričom sa však nebudú používať výrazy zákon a rámcový zákon v záujme zachovania súčasnej terminológie (smernice, nariadenia a rozhodnutia). Parlament a Rada budú mať rovnaké právomoci, pokiaľ ide o vymedzenie podmienok dohľadu nad poverovacími a vykonávacími aktmi (komitológia).

26. Posilní sa úloha Európskeho parlamentu v postupe revízie zmluvy: má právo iniciatívy, je súčasťou Konventu, ktorý tvorí jadro nového riadneho postupu revízie, a jeho súhlas je potrebný, ak Rada nechce zvolať Konvent v prípade malých zmien.

27. Zachovávajú sa zjednodušené postupy na zmeny a doplnenia zmlúv na základe Ústavy, pokiaľ ide o politiky a postupy:

    - časť ZFEÚ týkajúca sa vnútorných politík a opatrení sa môže zmeniť a doplniť jednomyseľným rozhodnutím Európskej rady so súhlasom členských štátov (po konzultácii EP);

    - ďalší zjednodušený postup umožňuje prejsť v Rade od jednohlasnosti na kvalifikovanú väčšinu alebo od osobitného legislatívneho postupu na riadny legislatívny postup (spolurozhodovanie) na základe jednomyseľného rozhodnutia Rady so súhlasom EP; ak niektorý národný parlament vyjadrí nesúhlas, rozhodnutie nemôže byť prijaté; v takom prípade sa môže uplatniť len riadna revízia zmluvy.

Zmluva o EÚ bude ďalej obsahovať ustanovenie o vystúpení z Únie, v ktorom sú vymedzené podmienky a postup vystúpenia členského štátu z Únie. Vyžaduje sa súhlas Európskeho parlamentu.